

VOORSTEL AAN DE RAAD: Raadsvergadering d.d. 9 december 2025

NR.: RI-25-01103

Onderwerp: Kerkenvisie Gemeente Nederweert		Agendapunt	12.
		Raadsvoorstel- nummer	2025-79
Voorstel: 1. Vaststellen van de Kerkenvisie Nederweert als richtinggevend document.			
Burgemeester en wethouders van Nederweert, De secretaris, De burgemeester,			
drs. J.C.T. (Johan) Bakens B.M.T.J. (Birgit) Op de Laak			
Portefeuillehouder(s)	: Wethouder Meessen niet van toepassing	Team Auteur	: ORD : M. Adams
Datum	: 3 november 2025		
Bijlage(n)	: Bijlagen		

Voorstel

1. Vaststellen van de kerkenvisie gemeente Nederweert als richtinggevend document.

Inleiding

De gemeente Nederweert beschikt over een waardevol religieus erfgoed met zes kerkgebouwen die een belangrijke rol spelen in het dorpsbeeld, de geschiedenis en de gemeenschapsbeleving. Landelijk en lokaal neemt het structurele gebruik van kerken af, terwijl de maatschappelijke en culturele betekenis ervan blijft bestaan. Deze ontwikkeling vraagt om een toekomstgerichte benadering, gericht op behoud van kwaliteit en zorgvuldig omgaan met mogelijke nieuwe functies. Met deze kerkenvisie wordt een kader geboden om, samen met eigenaren, parochies, inwoners en andere betrokkenen, richting te geven aan een zorgvuldige en realistische toekomst voor onze kerkgebouwen. De visie zorgt voor duidelijkheid en voorspelbaarheid in het proces van afweging en besluitvorming rondom (her)gebruik, nevenfuncties of – waar nodig – herbestemming.

De totstandkoming van de kerkenvisie is zorgvuldig en participatief verlopen. In de zomer van 2025 is een digitale enquête uitgezet onder inwoners, die 1.176 reacties opleverde – een duidelijke uiting van maatschappelijke belangstelling en betrokkenheid. Uit de resultaten blijkt dat inwoners kerkgebouwen breed waarderen als cultuurhistorisch en symbolisch ankerpunt in de kern, en dat er openheid bestaat voor maatschappelijke en culturele functies als aanvulling op of mogelijke vervanging van religieuze activiteiten. Tegelijkertijd komt uit de reacties ook een duidelijk respect naar voren voor het praktiseren van geloof en de wens om ruimte te houden voor religieuze functies waar dat passend en gewenst is. Deze visie sluit daarbij aan door zowel historische en sociale waarde als religieuze betekenis serieus te nemen en zorgvuldig te benaderen.

Deze kerkenvisie vormt daarmee een gedragen en toekomstbestendig vertrekpunt voor besluitvorming. Zij biedt richting bij initiatieven, ondersteunt eigenaren in hun keuzes, en stelt de gemeente in staat om zorgvuldig en transparant invulling te geven aan haar rol in de omgang met dit erfgoed. Met vaststelling van deze visie wordt een belangrijke stap gezet naar een duurzame toekomst voor onze kerkgebouwen en de betekenis die zij hebben voor onze kernen en gemeenschap.

Samenvatting Kerkenvisie

Deze kerkenvisie brengt de situatie van het religieus erfgoed in Nederweert zorgvuldig in beeld. Per kerkgebouw is gekeken naar de bouwkundige staat, het gebruik, de monumentale betekenis en de mogelijke toekomstscenario's. Daarbij is nadrukkelijk gekozen voor een benadering waarin de eigenaren, de parochies, leidend zijn, en waar de gemeente vooral faciliteert, verbindt en ondersteunt. Er is breed met inwoners, vrijwilligers en kerkbesturen gesproken en de uitkomsten laten zien dat de gemeenschap zeer betrokken is. Veel mensen staan positief tegenover combinaties van religieuze, maatschappelijke en culturele functies, zolang het karakter en de waardigheid van de gebouwen behouden blijven. De visie onderstreept het belang van tijdig handelen. Het is verstandig om nu, in een periode waarin de meeste kerken nog functioneren, na te denken over de toekomst. Door vroeg in gesprek te gaan, kunnen emoties en zorgen een plek krijgen, ontstaat draagvlak en kunnen kansen worden benut voordat problemen zich opdringen. Een belangrijke uitkomst is dat er behoefte is aan een helder aanspreekpunt binnen de gemeente, zodat kerkbesturen niet telkens opnieuw hun weg hoeven te vinden in procedures, regelgeving en mogelijkheden voor subsidie en ondersteuning. Ook wordt kennisdeling tussen parochies en lokale partijen aangemoedigd, omdat de uitdagingen en afwegingen vaak vergelijkbaar zijn.

Herbestemming wordt niet als eindstation maar als traject gezien, waarin zorgvuldig wordt gewogen wat passend is per kern en per gebouw. Wonen komt daarbij als kansrijke richting naar voren, mede door de woningbehoefte, maar altijd in combinatie met publieke waarde en respect voor de religieuze betekenis. Zo ontstaat een toekomst waarin de kerkgebouwen hun rol als ankerpunt voor de gemeenschap kunnen blijven vervullen, soms als liturgische plek, soms als brede maatschappelijke voorziening, maar altijd met behoud van hun historische en symbolische waarde. Deze kerkenvisie is daarmee geen sluitstuk, maar een vertrekpunt: een gedeeld fundament voor gesprek, samenwerking en toekomstgericht handelen. Het geeft richting, biedt handvatten en creëert ruimte om, in gezamenlijkheid en met respect voor verleden én toekomst, te zorgen dat het religieus erfgoed van Nederweert blijvend betekenisvol is voor de gemeenschap.

Beoogd effect

De kerkenvisie heeft als doel de dialoog tussen alle betrokkenen op gang te brengen, verbindingen te leggen en kansen te benutten. Het proces zelf staat centraal, niet een vast beleidsdocument. De kerkenvisie is bedoeld als een informatief document dat overzicht biedt van de religieuze gebouwen binnen de gemeente Nederweert en bevat geen uitvoeringsmaatregelen. Het kan dienen als gespreksdocument en uitgangspunt voor toekomstige keuzes. Uit de kerkenvisie komt niet direct andere kaders, regelgeving, nieuw beleid of extra investering voort. Eventuele vervolgstappen, zoals een breder dialoog of beleidsontwikkeling zullen pas na verdere afstemming worden verkend.

Argumenten

1.1 Behoud van cultureel en historisch erfgoed

De kerkgebouwen in Nederweert zijn belangrijke bakens in de dorpen. Ze vertellen het verhaal van generaties, vormen herkenningspunten in het landschap en dragen bij aan de identiteit van de kernen. Voor veel inwoners hebben zij een persoonlijke betekenis, voor anderen vooral cultuurhistorische of architectonische waarde. Wat inwoners bindt, is dat deze gebouwen onderdeel zijn van het gemeenschappelijk geheugen en het dorpsbeeld. De enquête onder inwoners bevestigt dit brede draagvlak. Een ruime meerderheid ziet de kerkgebouwen vooral als cultureel en historisch ankerpunt, los van religieuze overtuiging. Daarmee is duidelijk dat de waarde van kerken verder reikt dan geloof en traditie alleen: ze vervullen een rol in het karakter van onze omgeving, de verbondenheid in de gemeenschap en het verhaal van onze kernen. Tegelijkertijd is helder dat het gebruik verandert. Juist daarom is een toekomstgerichte benadering nodig, zodat gebouwen niet langzaam betekenis verliezen of in verval raken. Met deze kerkenvisie kiezen we voor zorgvuldig behoud en waar nodig passende nieuwe functies, zodat de gebouwen blijvend bijdragen aan de leefkwaliteit van onze dorpen. Dit document is zoals eerder aangegeven geen blauwdruk, maar meer een kompas: een richtinggevend document dat ruimte biedt voor maatwerk, voortschrijdend inzicht en het gesprek in de gemeenschap. Zo zorgen we ervoor dat wat waardevol is behouden blijft, en waar kansen liggen om betekenis toe te voegen, deze in gezamenlijkheid benut kunnen worden voor iedereen en voor toekomstige generaties.

1.2 Versterking van de gemeenschap

Kerkgebouwen hebben van oudsher een rol gespeeld als plek van samenkomst en verbondenheid. Ook nu, in een tijd waarin het religieuze gebruik afneemt, blijkt uit de inwoners-enquête dat veel mensen deze gebouwen zien als potentiële ontmoetingsplekken voor verenigingen, cultuur, jeugdactiviteiten en lokale initiatieven. Daarmee blijft de kernfunctie van verbinding, in een nieuwe vorm, actueel en waardevol. De kerkenvisie geeft richting aan dit gesprek en biedt ruimte om in samenspraak met inwoners, parochies en andere betrokken partijen te onderzoeken hoe kerkgebouwen een blijvende maatschappelijke rol kunnen vervullen. Denk aan culturele activiteiten, kleine evenementen, educatieve functies, stilte en bezinning, of ruimte voor lokale organisaties. Door tijdig en zorgvuldig na te denken over nieuwe mogelijkheden, voorkomen we leegstand en verliezen we deze betekenisvolle plekken niet uit het hart van onze dorpen. Zo kunnen kerkgebouwen ook in de toekomst bijdragen aan ontmoeting, lokale verbondenheid en een levendige gemeenschap op een manier die past bij deze tijd en breed gedragen is door inwoners. Deze visie is daarbij geen vast eindbeeld, maar een uitnodiging tot dialoog en samenwerking, met ruimte voor maatwerk per kern en per gebouw.

1.3 Zorgvuldig en transparant proces

De kerkenvisie biedt een richtinggevend document voor gesprekken en besluitvorming. Hierdoor ontstaat helderheid voor parochies, eigenaren, inwoners en initiatiefnemers over hoe we als gemeente naar de toekomst van kerkgebouwen kijken. Dit helpt om keuzes zorgvuldig te maken, stap voor stap en in dialoog, in plaats van per locatie ad-hoc te reageren.

1.4 Leefbare en vitale kernen

Kerkgebouwen liggen vaak op markante plekken in onze dorpen. Door tijdig na te denken over passende toekomstmogelijkheden van cultuur tot ontmoeting, van stilteplek tot verenigingsruimte kunnen deze plekken ook in de toekomst bijdragen aan levendige en verbonden dorpen. De visie helpt om kansen te zien én zorgvuldig te benutten.

1.5 Voorkomen van leegstand en verval

Een richtinggevend perspectief voorkomt dat we pas handelen wanneer leegstand of verval zich aandient. Door vooruit te kijken kunnen we mogelijke scenario's verkennen, samen met inwoners en eigenaren, en tijdig stappen zetten waar dat nodig of wenselijk is. Dit beschermt kwaliteit en voorkomt hogere kosten en maatschappelijke schade op termijn.

1.6 Respectvolle en zorgvuldige omgang met betekenis

Kerken hebben voor inwoners verschillende betekenissen: religieus, cultureel, historisch, persoonlijk of emotioneel. De visie schept ruimte om die gevoelens te erkennen en samen zorgvuldig tot keuzes te komen. Zo kunnen we stappen zetten met respect voor verleden en draagvlak voor de toekomst.

Kanttekeningen

1.1 Beperkte voorspelbaarheid van ontwikkelingen

De toekomst van kerkgebouwen is afhankelijk van meerdere factoren die de gemeente niet volledig kan sturen, zoals besluiten van parochies, het tempo van ontkerkelijking, ontwikkelplannen van eigenaren en de maatschappelijke behoefte aan functies. Dit betekent dat niet op voorhand exact kan worden bepaald welke ontwikkelingen waar en wanneer plaatsvinden. De kerkenvisie biedt daarom richting, houvast en een gezamenlijke taal voor het gesprek, maar geen harde garanties of vaste eindbeelden per locatie. Per kerk

zal, afhankelijk van het moment en de omstandigheden, opnieuw gekeken moeten worden naar mogelijkheden, draagvlak, ruimtelijke inpassing en financiële haalbaarheid. Dit vraagt om een adaptieve aanpak en regelmatige terugkoppeling aan de raad. Tegelijkertijd geldt dat tijdige sturing nodig is om ongewenste leegstand en verlies van kwaliteit te voorkomen. De visie helpt om voorbereid te zijn en scenario's te verkennen, maar laat ruimte om per situatie af te wegen wat passend en wenselijk is.

1.2 Geen directe uitvoeringsbesluiten

De kerkenvisie is een richtinggevend document en geen uitvoeringsprogramma. Met de vaststelling van deze visie worden daarom géén keuzes gemaakt over de toekomst van specifieke kerkgebouwen, functies of eigendomssituaties. Eventuele vervolgtrajecten zoals verkenningen van nevengebruik, herbestemming of ruimtelijke aanpassingen vragen altijd om separate besluitvorming, met bijbehorende inhoudelijke onderbouwing en participatie. Daarbij worden maatschappelijke, ruimtelijke, financiële en emotionele aspecten per locatie zorgvuldig gewogen. Dit betekent dat de visie het startpunt vormt voor verdere gesprekken en scenario-onderzoek, niet het eindpunt. Als er op enig moment concrete initiatieven ontstaan, worden deze stapsgewijs uitgewerkt in samenwerking met parochies, eigenaren, inwoners en relevante partners. De gemeenteraad krijgt deze voorstellen waar bevoegdheden van toepassing zijn afzonderlijk voorgelegd, zodat het democratische proces en de lokale betrokkenheid zijn gewaarborgd. Zo zorgt de visie voor helderheid en richting, terwijl besluitvorming zorgvuldig, transparant en per locatie-specifiek blijft plaatsvinden.

1.3 Verschil in tempo en urgentie per kerk

De situatie en ontwikkelingsdynamiek verschilt per kerkgebouw. Sommige locaties staan al voor concrete keuzes of urgente vraagstukken, terwijl andere kerken voorlopig hun huidige functie behouden of zich nog in een oriënterende fase bevinden. Dit betekent dat ontwikkelingen asynchroon zullen verlopen. De kerkenvisie erkent deze variatie en biedt ruimte voor maatwerk en prioritering. Per kerk wordt, op het juiste moment en in samenspraak met parochies, eigenaren en inwoners, bekeken welke stappen nodig en passend zijn. Dat kan leiden tot een ongelijk verloop in tijd, waarbij de ene kern sneller door een proces van verkenning of besluitvorming gaat dan de andere. Deze fasering is juist een kracht: het voorkomt overhaaste keuzes, maakt zorgvuldig werken mogelijk en houdt rekening met lokale dynamiek en draagvlak. Tegelijkertijd vraagt dit om duidelijke procesafspraken, blijvende communicatie en monitoring, zodat raad en gemeenschap overzicht houden en tijdig worden meegenomen in vervolgstappen. Op die manier waarborgen we dat iedere kern op een passende en respectvolle manier toekomt aan het gesprek over de toekomst van het eigen kerkgebouw, in een tempo dat klopt bij de lokale situatie.

1.4 Ruimtelijke kwaliteit en haalbaarheid

Niet elke functie past vanzelfsprekend bij iedere kerk of iedere locatie in onze dorpen. Kerkgebouwen zijn uniek in schaal, ligging, monumentale waarde en bouwkundige opzet. Dit vraagt om zorgvuldige afwegingen wanneer mogelijke nieuwe invullingen worden verkend. Bij eventuele ontwikkelingen wordt daarom steeds gekeken naar ruimtelijke kwaliteit, technische haalbaarheid en financiële uitvoerbaarheid. Denk daarbij aan aspecten zoals monumentale bescherming, constructieve beperkingen, parkeernormen, verkeersveiligheid, inpassing in het straatbeeld, geluidsaspecten en exploitatiemogelijkheden. De kerkenvisie biedt richting om deze vragen tijdig en zorgvuldig te benaderen, maar laat ruimte om per locatie aanvullende onderzoeken uit te voeren en passende keuzes te maken. Daarmee voorkomen we dat functies worden nagestreefd die ruimtelijk niet passen, financieel niet haalbaar zijn of afbreuk doen aan de kwaliteit van de omgeving. Door deze zorgvuldige benadering waarborgen we dat eventuele vervolgstappen leiden tot oplossingen die maatschappelijk waardevol, ruimtelijk passend en toekomstbestendig zijn met respect voor het gebouw en de directe omgeving.

1.5 Afstemming met betrokken partijen in het vervolgproces

De kerkenvisie is opgesteld op basis van gesprekken met relevante betrokkenen, waaronder parochies, vertegenwoordigers van geloofsgemeenschappen, erfgoedexperts en inwoners. Deze gesprekken hebben waardevolle inzichten opgeleverd over wensen, zorgen en kansen voor de toekomst van de kerkgebouwen. Het einddocument van de kerkenvisie is echter nog niet in deze definitieve vorm met alle betrokken partijen besproken. Dit is een bewuste keuze geweest, omdat het document eerst aan de gemeenteraad wordt aangeboden voor bestuurlijke weging en bespreking. Na het verzenden van de stukken aan de raad, wordt de kerkenvisie gedeeld met deze partijen en worden zij uitgenodigd voor een vervolggesprek. In dit vervolgtraject is ruimte voor reflectie, toelichting en het ophalen van eventuele aandachtspunten. De input uit deze gesprekken kan, waar nodig en passend, worden betrokken bij eventuele vervolgstappen of uitwerkingen per locatie. Met deze werkwijze waarborgen we zowel een zorgvuldig bestuurlijk proces als een open en constructieve houding naar de gemeenschap en partners, waarbij vertrouwen, transparantie en samenwerking centraal staan.

Uitvoering

De Kerkenvisie is een richtinggevend document dat bedoeld is om het gesprek te faciliteren en richting te geven aan de toekomst van ons religieus erfgoed. De visie vormt het fundament voor verdere verkenningen en uitwerking, niet een set afspraken of besluitvorming per locatie. Na vaststelling door de gemeenteraad start een traject waarin de visie actief wordt gedeeld en besproken met de parochiefederaties, kerkbesturen, parochianen, erfgoedpartners en dorpsgemeenschappen. Dit gebeurt in open en constructieve gesprekken, gericht op het gezamenlijk verkennen van mogelijkheden, zorgpunten en ambities per kerk en per kern.

In deze vervolgfase worden per locatie procesafspraken gemaakt, verwachtingen en rollen helder uitgewerkt en mogelijke scenario's verkend, variërend van behoud tot nevengebruik of herbestemming. De gemeente vervult hierbij een faciliterende en verbindende rol, met respect voor de verantwoordelijkheid en het eigenaarschap van de kerkbesturen.

Voor de uitvoering wordt binnen de gemeentelijke organisatie één aanspreekpunt ingericht voor kerktransities. Dit zorgt voor een vaste ingang, coördinatie en kennisopbouw en maakt het mogelijk om kerkbesturen tijdig te ondersteunen bij vragen over participatie, haalbaarheid, regelgeving en mogelijke subsidies. Daarnaast wordt een periodiek overleg opgezet met kerkbesturen en partners om voortgang te delen, gezamenlijk te leren en ontwikkelingen vroegtijdig te signaleren. Het gesprek vindt gefaseerd plaats per kerkbestuur, zodat iedere gemeenschap in een passend tempo toekomt aan de dialoog en ruimte blijft voor maatwerk.

Deze aanpak waarborgt een zorgvuldig, transparant en stapsgewijs proces, waarin met alle partijen wordt gewerkt aan toekomstbestendige en gedragen keuzes, zodat het religieus erfgoed zijn betekenis voor Nederweert kan behouden en versterken, nu en in de toekomst.

Communicatie en participatie

Communicatie

Communicatie is essentieel in het proces van de ontwikkeling van een visie op deze religieuze gebouwen. Het doel is om de dialoog tussen alle betrokkenen op gang te brengen, verbindingen te leggen en kansen te benutten.

Participatie

Voor het opstellen van de Kerkenvisie is op verschillende manieren input verzameld. Er zijn gesprekken op locatie met de eigenaren van de kerkgebouwen en beheerders. Deze stonden in het teken van de toekomst van het kerkgebouw (bezoek, beheer, onderhoud, verduurzaming et cetera) en de omgeving en de gemeenschap (betekenis voor de buurt, gebruik en functie). Er is een enquête uitgezet om op een laagdrempelige manier input te verzamelen over de kerkgebouwen in de gemeente Nederweert. De enquête is ingevuld door inwoners die een kerkgebouw bezoeken maar ook door inwoners die dat niet doen. Er zijn 1125 reacties ontvangen wat inzicht geeft in waarom mensen een kerk bezoeken, hoe het kerkgebouw wordt gewaardeerd en welke functies zij passend vinden na herbestemming. De resultaten van de enquête zijn terug te vinden in bijlage 2.

Financiële gevolgen

Het opstellen van de kerkenvisie is in de begroting opgenomen en kent dus geen verder financiële gevolgen.

Bijlagen

1. Kerkenvisie Gemeente Nederweert
2. Resultaten enquête kerkenvisie

Concept raadsbesluit

De raad van de gemeente Nederweert

Het voorstel nr. 2025-79 van het college van burgemeester en wethouders d.d. 3 november 2025 is door het college vastgesteld.

Besluit

De gemeenteraad voor te stellen om de kerkenvisie als richtinggevend gespreksdocument en leidraad te gebruiken voor de verdere gesprekken en ontwikkeling rondom het religieus erfgoed van Nederweert.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 9 december 2025,

De raadsgriffier,

De voorzitter,

L. (Loes) Janssen

B.M.T.J. (Birgit) Op de Laak